

ОӘЖ 372.4:372.41:37.091.33

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ЖАЗУ МЕН ОҚУДЫ ҮЙРЕНУДІҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ

Салгараева Гулайым Ибрагимовна

Бастауыш оқытудың педогогикасы мен әдістемесі кафедрасының
аға оқытушысы, п.п. магистрі,
Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан

Туранова Алтынай Қайратқызы

Турдали Мадина Бегалықызы

Тілепбергенова Гүлнұр Қайратқызы

6B01301-Бастауышта оқыту педогогикасы мен әдістемесі білім беру
бағдарламасының 3-курс студенттері, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық
университеті, Алматы қ., Қазақстан

Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларына жазу мен оқуды үйретудің заманауи әдістері қарастырылады. Жазу мен оқуға үйрету білім беру жүйесінің маңызды бөлігі болғандықтан, инновациялық әдістерді қолдану оқушылардың қызығушылығын арттыруға және оқу процесін жеңілдетуге мүмкіндік береді. Мақалада ойын арқылы оқыту, интерактивті оқуды пайдалану, дауыстап оқу, сөздік ойындар, жазылым дағдысын дамыту әдістері талданады. Бұл әдістер оқушылардың жазу және оқу дағдыларын тиімді қалыптастыруға бағытталды.

Кілт сөздер: жазылым, оқылым, заманауи әдістер, ойын, интерактивті оқу, дауыстап оқу, бастауыш сынып.

Жазылым мен оқылым – тіл үйрену және меңгеру процесінде негізгі дағдылардың бірі. Жазылым – ойды жазбаша жеткізу процесі. Ол адамға өз ойын дұрыс әрі түсінікті түрде жеткізуге, грамматикалық және лексикалық құрылымдарды дұрыс қолдануға мүмкіндік береді. Жазылым дағдысын дамыту үшін көп жаттығу жасап, әртүрлі тақырыптарға эссе, хаттар жазу, күнделік жүргізу пайдалы.

Оқылым – жазбаша мәтіндерді түсіну процесі. Оқылым дағдысын дамыту үшін әртүрлі деңгейдегі мәтіндерді оқып, олардың мазмұнын түсініп, қажетті ақпаратты алуға дағдылану керек. Оқылым кезінде адамның сөздік қоры ұлғайып, грамматиканы меңгеру деңгейі артады.

Екі дағды бір-бірімен тығыз байланысты: оқылым арқылы жаңа сөздер мен грамматикалық құрылымдарды үйренсек, жазылым арқылы оларды бекітеміз. Жазылым мен оқылым дағдыларының қоғамдағы сұранысы жоғары. Қазіргі

ақпараттық дәуірде бұл дағдылардың маңызы арта түсуде, себебі ақпаратты дұрыс түсіну, оны талдау және жеткізу – табысты өмір сүрудің маңызды көрсеткіштері.

Оқылым дағдысының қазіргі қоғамдағы сұранысы:

Ақпаратпен жұмыс істеу: Қазіргі кезде жаңалықтар, ғылыми мақалалар, нұсқаулықтар, құжаттар секілді ақпараттың көп түрі жазбаша түрде ұсынылады. Оларды түсіну үшін оқылым дағдысы қажет.

Білім алу және өзін-өзі дамыту: Кітаптар мен мақалаларды оқу – адамды білімді және бәсекеге қабілетті ету жолдарының бірі. Жоғары білім алу мен кәсіби жетістікке жету үшін оқылым дағдысы өте маңызды.

Жазылым дағдысының қоғамдағы сұранысы:

Жұмыс және мансап: Іскерлік хат алмасу, есеп беру, жоба жазу сияқты міндеттерде сауатты жазу талап етіледі. Көптеген кәсіпорында жазбаша қарым-қатынас басты орында, сондықтан жақсы жазу дағдысы мансапта өсуге көмектеседі.

Әлеуметтік байланыс: Әлеуметтік желілер, блогтар мен форумдарда ойды сауатты жазбаша жеткізе білу маңызды. Бұл адамның өз пікірін білдіруіне, тыңдаушыларды тартуға және әсер етуге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, жазылым мен оқылым дағдылары қоғамдағы білім беру жүйесінің негізгі компоненттері болып саналады. Бұл дағдыларды қалыптастыруға, дамытуға және бағалауға бағытталған нормативтік құжаттар білім беру стандарттарында, бағдарламаларда және әдістемелік нұсқаулықтарда көрініс табады. Қазіргі қоғамда сауаттылықтың маңыздылығы артып отырғандықтан, жазылым мен оқылым бойынша құжаттар білім беру саласының маңызды бағыты ретінде қарастырылады.

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Жалпыға Міндетті Білім Стандарты (МЖБС) жазылым мен оқылым дағдыларын дамыту бойынша басты нормативтік құжат болып табылады. МЖБС әрбір білім деңгейінде (мектепке дейінгі, орта, кәсіби және жоғары білім) оқушылар мен студенттердің қандай оқылым және жазылым деңгейлерін меңгеруі керектігін анықтайды. Мысалы, бастауыш сыныптарда балалардың оқылым жылдамдығы, мәтінді түсіну қабілеті, жазбаша сауаттылығы сияқты талаптар бекітіледі [1].

Оқу бағдарламалары – оқу үрдісінің құрылымын және мазмұнын реттейтін маңызды құжат. Оқу бағдарламалары әр сынып пен пән бойынша нақты мақсаттар мен міндеттерді белгілеп, оқылым және жазылым дағдыларын жүйелі түрде қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мұндай бағдарламаларда оқушыларға қандай мәтін түрлері ұсынылатыны, қандай шығармашылық жұмыстар орындалатыны нақты анықталады [2].

Ұлттық бірыңғай тестілеу (ҰБТ) мен емтихандар – оқушылардың оқылым және жазылым дағдыларын бағалау құралы ретінде нормативтік талаптарға сай келеді. Әсіресе қазақ тілі мен әдебиеті, шет тілі пәндері бойынша өткізілетін

сынақтарда оқылым және жазылым деңгейі тексеріледі. Бұл талаптар білім алушылардың мектептен алған білімін өмірде қолдану қабілетін анықтауға бағытталған [3].

Әдістемелік нұсқаулықтар мен оқу-әдістемелік кешендер – мұғалімдерге арнап жасалған және оқылым мен жазылым дағдыларын қалыптастыру бойынша нақты тапсырмалар мен жаттығуларды қамтиды. Бұл нұсқаулықтар оқытушылардың оқушыларды оқылым мен жазылым дағдыларына үйрету әдістерін білуіне, тиімді тапсырмалар құрастыруына ықпал етеді [4].

Халықаралық стандарттар мен құжаттар – Қазақстанның PISA, TIMSS секілді халықаралық зерттеулерге қатысуы оқылым және жазылым деңгейлерін әлемдік стандарттарға сәйкестендіруге әсер етті. Бұл зерттеулер оқылым дағдыларын бағалау және дамыту қажеттігін көрсетіп, ұлттық білім беру стандарттарына өзгерістер енгізуге негіз болды [5].

Жазылым дағдысы туралы зерттеген ғалымдар жазу процесінің когнитивті, әлеуметтік және тілдік аспектілерін қарастырды. Бұл ғалымдардың еңбектері жазылым дағдысының дамуына әсер етіп, оны оқыту әдістемесінің қалыптасуына ықпал етті. Солардың кейбіреулері:

Джеймс Бриттон – Жазуды зерттеуде оқушылардың шығармашылық және рефлексивті жазу қабілеттерін дамытуға мән берген. Ол жазу арқылы тұлғаның өзіндік көзқарасы мен түсінігін жеткізе алатынын және оқушыларға өз ойларын еркін жеткізетін кеңістік берудің маңызды екенін айтқан [6].

Л.С. Выготский жазылымның әлеуметтік-мәдени теориясын ұсынған. Ол жазудың тек дағды емес, адамның когнитивті дамуына әсер ететін күрделі процесс екенін көрсеткен. Выготскийдің зерттеулері жазуды үйрету барысында әлеуметтік қолдаудың маңызды екенін айтады [7].

Қазақстанда жазылым дағдыларын дамытуға үлес қосқан бірнеше ғалым мен зерттеушілерді атап өтуге болады:

Құдайберген Жұбанов қазақ тіл білімінің негізін қалаушылардың бірі болып саналады. Жұбанов тілдің құрылымы мен оның ерекшеліктерін зерттеуде алғашқылардың бірі болып ғылыми әдістерді қолданған. Қазақ жазу ілімі Құдайберген Жұбанов еңбектері арқылы дамыды. Қ. Жұбанов ұу, үу, ый, ій дыбыстарының емлесіне қатысты пікір білдірді. Қ. Жұбанов «Қосар ма, дара ма» тақырыбындағы мақаласында ұу, үу, ый, ій дыбыстарының қос дыбыс емес, бір дыбыс екенін дәлелдеп береді.

Сарсен Аманжолов - Қазақ тіл білімінің негізін қалаушылардың бірі, оның еңбектері қазақ тіліндегі жазылым дағдыларын дамытуға бағытталған.

Зейнолла Қабдолов - Қазақ әдебиетінің теориясы мен практикасында жазылым дағдыларына қатысты зерттеулер жүргізген.

Ахмет Байтұрсынов - Қазақ тілінің грамматикасы мен жазу мәдениетіне қатысты маңызды жұмыстар жасаған, оның еңбектері қазіргі жазылым дағдыларын дамытуға әсер етті.

Нұржамал Оралбаева - Жазылымды оқыту әдістемесі бойынша зерттеулер жүргізіп, оқушылардың жазу қабілеттерін дамытуға арналған бағдарламалар жасаған.

Тұманбай Молдағалиев - Қазақ тілінде жазылым дағдыларын дамытуға арналған оқу құралдары мен әдістемелік нұсқаулықтар жазған.

Гүлдархан Смағұлова - Жазу мен оқу дағдыларын дамыту бойынша ғылыми жұмыстар жүргізіп, мектептік білім беруде тәжірибелік әдістерді ұсынған.

Жоғарыда аталған ғалымдардың еңбектері жазу мен оқу дағдыларын дамытуда кешенді көзқарасты ұсынады және өз зерттеулерінде теориялық және практикалық аспектілерді ұштастыра отырып, оқушылардың жазу қабілеттерін дамытуға арналған тиімді әдістер мен стратегияларды ұсынады. Осылайша, ғалымдардың зерттеулері білім беру саласында маңызды рөл атқарады, олар педагогтарға оқушылардың жазу дағдыларын жетілдіруге көмектеседі.

Бастауыш сынып оқушыларының оқу-жазу дағдыларын дамыту оқу-тәрбие үрдісіндегі басты міндеттердің бірі болып табылады. Бұл дағдылар табысты оқу және оқушылардың қоғамға интеграциялануының негізі. Педагогикада оқу-жазу дағдыларын дамытуға арналған көптеген стратегиялар мен әдістер бар. Мысалы, оқу дағдыларын дамыту үшін, дауыстып оқу, интерактивті оқулар мен сөздік ойындар сынды түрлі тәсілдерді қолдануға болады. Енді әрқайсысына жеке-жеке тоқталып өтейік.

Дауыстап оқу: Сабақтың бір бөлігі ретінде дауыстап оқуды ұйымдастыру. Бұл оқушының тек айтылу дағдыларын дамытып қана қоймай, сонымен қатар оқыған мәтінін түсінуін жақсартады. Дауыстап оқу – бастауыш сынып оқушыларының оқу дағдыларын дамыту үшін ең тиімді әдіс. Бұл әдіс айтылу дағдыларын дамытуға, мәтінді немесе шығарманы түсінуге мүмкіндік береді, сонымен қатар оқуға деген қызығушылықты арттырады. Бұл ретте, ең бастысы баланың жасына сай кітапты таңдау керек. Өйткені, оқылатын мәтіннің түсінікті әрі қызықты болуы маңызды рөл атқарады. Және де педагог айтылым симуляциясын әрдайым бақылауда ұстап отырғаны дұрыс. Яғни, сөздердің, сөз тіркестерінің дұрыс айтылуына, интонация мен ырғаққа мән беруі қажет. Бұл балаларға тілдік дыбыстар мен ырғақтарды жақсы әрі дұрыс қабылдауға көмектеседі. Мәтінді оқып болған соң, оқушыға тақырыпқа сай сұрақтар қою да маңызды. Ол арқылы баланың сыни ойлау және талқылау дағдылары қалыптасады.

Интерактивті оқулар: Материалды оқып болған соң, оқушылармен кітаптың мазмұнын талқылау. Бұл білім алушының өз ойын айтуына, пікір білдіруіне жағдай жасайды. Интерактивті оқу – тыңдаушылардың оқу процесіне белсенді қатысуын, мәтінді талқылауын және мазмұнмен өзара әрекеттесуін көздейтін әдіс. Бұл әдіс оқу дағдыларын дамытуға көмектесіп қана қоймай, сонымен қатар ойлауды, талқылауды дамытуға да атсалысады. Бұл әдіс барысында балаларға өз ойларын айтуға, бөлісуге мүмкіндік беру қажет.

Және де оларға өз әсерлерін сурет арқылы көрсетуге тапсырма беру де оң әсер етеді. Одан бөлек, сюжеттік карталар жасау арқылы балаларға негізгі оқиғалар мен кейіпкерлерді таныстыруға да болады. Бұл ақпаратты құрылымдауға және сюжеттің дамуын визуализациялауға жағдай жасайды. Жаңаша әдіс ретінде кітаптағы кейіпкерлерді немесе оқиғаларды бейнелейтін карталарды пайдаланған жөн. Ал, бұл арқылы балалар картаға оқиғаларды ретімен орналастырып, өз түсінгендерін айтып беруге ұмтылады. Негізінен, интерактивті оқу – әдебиетті меңгеру процесін қызықты етеді. Шығармашылық ойлау мен коммуникативті дағдыларды дамытуға атсалысады.

Сөздік ойындар: Жаңа сөздерді үйренуді қызықты ету үшін кроссворд ойындары, сөздерді сәйкестендіру секілді балалардың ойлау және есте сақтау қабілетін жақсартатын ойындарды пайдалану.

Балаларға арналған сөздік ойындар тек қызықты ғана емес, сонымен қатар танымдық көкжиегіңді арттыруға үлес қосатын үлкен құрал. Ол баланың сөздік қорын, грамматикалық дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Мысалы:

Сөз тізбектері: Балалар алдыңғы сөздің соңғы әрпінен басталатын сөзді атайды. Мысалы, «мысық» - «қауын» - «нан» және т.б.

Сөздерді біріктіру:

Балалар басқа сөздердің әріптерін пайдаланып жаңа сөздер құра алады. Мысалы, «бала» сөзінен «ала» немесе «бал» сөздерін жасауға болады.

Сөзді кері айт:

Бұл ойында балалар сөздерді кері айтуға тырысады. Содан кейін олар әріптердің ретін өзгерту арқылы жаңа сөздер құрады.

Дыбыстары бар ойындар:

Балалармен сөздердегі дыбыстарды анықтауға шақыратын ойындарды ойнау. Мысалы, неше сөз «ш»-дан басталып, қаншасы «а» әрпімен аяқталады, т.б.

Қызықты кітаптарды пайдалану: Оқушыларды қызықтыратын және олардың оқу деңгейіне сәйкес келетін кітаптарды таңдау. Оқыту барысында қызықты кітаптарды пайдалану балалардың оқуға деген қызығушылығын оятып, олардың әдебиетке деген сүйіспеншілігін арттырады. Мәселен, сабақтың тақыбырына сәйкес келетін кітаптарды таңдау оқушыларға әдеби контекст арқылы оқу материалын жақсырақ түсінуге көмектеседі.

Оқушының мәтінді түсініп оқуына жағдай жасау:

-Негізгі идеяларды анықтау, мәтін бойынша сұрақтар қою және оқиғаларды болжау сияқты оқуды түсіну стратегияларын үйрету.

Суреттерді пайдалану:

-Түсініп оқуды қолдау үшін кітаптардағы иллюстрациялар мен суреттерді пайдалану. Бұл оқушылардың оқиғаны және жаңа сөздерді көз алдына елестетіп, айтып беруіне көмектеседі.

Рөлдерге бөліп оқу: Оқушылар кейіпкерлердің рөлдерін ойнайтын рөлдік оқуды ұйымдастыру. Бұл арқылы олар сюжеттегі оқиғаларды, мәтіндегі негізгі ойды тереңірек түсінеді.

Ал, енді жазу дағдыларын дамыту үшін оқушыларға ең алдымен әріптерді құрастыруды үйрету қажет. Бұл ретте, “Сурет салу”, “Құм сағаты”, “Қағаз жаттығулары” сынды әртүрлі әдістерді қолданған жөн. Сонымен қатар, дайын үлгілерді пайдалана отырып, үлгі бойынша әріптер мен сөздерді қайталап жазған да дұрыс. Бұл ретте әріптер мен сөздерден тұратын ойындар да артық етпейді. Оқушылардың жазу дағдыларын жаттықтыру үшін сөздік ойындар, сөзжұмбақ сияқты білім беру ойындарын пайдалану қажет. Одан бөлек:

Әңгімелер құру: Оқушыларды өз бетінше әңгіме құрастыруға ынталандыру. Мысалы, оқушыға қысқаша әңгіме, шытырман немесе қиял-ғажайып оқиға құрастырып жазуға тапсырма беру.

Хат алмасу: Оқушыларға хат жазу тапсырмаларын беру. Балалар бір-біріне хат жазу арқылы, өз әсерлерімен бөлісе алады. Бір-біріне түрлі оқиғаларды айтып бере алады.

Негізінен жазу продуктивті дағдылар қатарына жатады. Бастауыш сынып оқушыларының әріптер мен сөздерді пайдалана отырып, сөйлем құрай білуі маңызды қадам. Сөздерді орынды пайдаланып, сөйлемдер құрап өзінің ойын, түсінгенін қағаз бетіне түсіре алу – жақсы нәтижеге қол жеткізуінің алғашқы баспалдағы. Өйткені, жазылым барысында оқушы орфографиялық қатесіз жазуға, әріптерді дұрыс жаза білуге, пунктуацияны дұрыс қолдануға, абзацты дұрыс ұйымдастыра білуге, стилді дұрыс таңдай алуға, сауатты жазуға біртіндеп үйрене бастайды. Күнделікті сабақ барысында осы дағдыларды үнемі тиімді қолданар болса, жазу дағдысын жақсылап қалыптастырады. Сондай-ақ, оқушы бойында шапшаңдық, алғырлық, өзіне қажет мәліметтерді тыңдап, ойын жеткізе алу, сауатты жазуға деген бірнеше өзгерістерімен қоса дағдылары да дами түседі.

Жазылым дағдысын бір оқушы тез меңгеріп кетсе, енді бірі аса зор қиындықпен игеруі мүмкін. Бұл жағдайда педагог әр оқушының жазу дағдыларын меңгеру қабілеттеріне орай, әріптерді пайдалану арқылы бірнеше сөз шығару, сөздерден сөйлем құрастырып жазу, сөздердің қатесін тауып, түзетіп жазу секілді оңайырақ тапсырмаларды берген дұрыс. Мысалы, «4 сөйлем» немесе «ПОПС» әдісімен сөйлемдер құрастыруға тапсырма беруге болады. Ол төмендегідей:

Бірінші сөйлем «Менің ойымша, ... »

Екінші сөйлем «Себебі, мен оны былай түсіндіремін ... »

Үшінші сөйлем «Оны мен мына мысалдармен дәлелдей аламын ... »

Соңғы сөйлем «Осыған байланысты мынадай қорытындыға келдім ...»

Бұл әдіс – оқушылардың сыни ойлау, талдау және тұжырым жасау қабілеттерін дамытуға бағытталған тәсіл. Бұл әдіс оқушыларға тақырыпты жан-

жақты қарастыруға, өз көзқарастарын негіздеуге және өз ойларын жүйелі жеткізуге көмектеседі. Осылайша «4 сөйлем» әдісін қолдана отырып, оқушылардың ойларын жүйелеп, нақты жеткізуіне көмектесуге болады.

Қорыта келе, біз оқушылардың оқылым, жазылым дағдыларын қалыптастыру арқылы: олардың мәтіндерден қажетті ақпараттарды таңдап, қолданып, біріктіре алуына, өз пікірін еркін жеткізуіне ықпал етеміз. Өзіндік жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырып, жазу қабілеттерін дамытамыз. Сыни ойлап, алған білімін өмірде қолдануына жағдай жасаймыз. Оқушылардың оқылым және жазылым дағдыларын жетілдіру - бұл олардың өмір бойы үздіксіз оқуға және білім алуға дайындығын қалыптастырудың маңызды факторы. Мәтіндерден ақпаратты таңдап, қолданып, біріктіру қабілеті олардың сыни ойлау қабілетін дамытуға, алған білімдерін өмірде қолдануға мүмкіндік береді.

Жазу дағдыларын жетілдіру – бұл оқушылардың өз ойларын еркін жеткізе білуін, өз пікірлерін дәлелдей білуін қалыптастыру. Өзіндік жұмыс істеу дағдыларын дамыту олардың өз білімдерін жетілдіруге және жаңа білімдерді өз бетінше меңгеруге мүмкіндік береді. Сонымен, оқылым және жазылым дағдыларын жетілдіру арқылы біз оқушылардың интеллектуалдық, шығармашылық және қоғамдық дамуына қолайлы жағдай жасаймыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1800017669>
2. Оқу бағдарламалары <https://uba.edu.kz/qaz/metodology/4>
3. Ұлттық бірыңғай тестілеу <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1700015173>
4. Оқулықтар мен оқу-әдістемелік кешендердің тізбесі <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2100023539>
5. Халықаралық стандарттар мен құжаттар PISA, TIMSS https://taldau.edu.kz/storage/app/media/PISA/%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%B5_2013_%D0%BA%D0%B0%D0%B7.pdf
6. Britton J. The Role of Writing in Learning. – Portsmouth, NH: Heinemann, 1989. – 148 p.
7. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – Москва: Госиздат, 1926. – 416 с.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ПИСЬМУ И ЧТЕНИЮ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

*Салгараева Гулайым Ибрагимовна
Туранова Алтынай Кайратқызы
Турдали Мадина Бегалықызы
Тілепбергенова Гүлнұр Қайратқызы*

В статье рассматриваются современные методы обучения письму и чтению учащихся начальной школы. Поскольку обучение письму и чтению является важной частью системы образования, использование инновационных методов может повысить интерес учащихся и облегчить процесс обучения. В статье анализируются методы игрового обучения, использования интерактивного чтения, чтения вслух, словесных игр, развития навыков письма. Эти методы были направлены на эффективное формирование у учащихся навыков письма и чтения.

Ключевые слова: подписка, чтение, современные методы, игра, интерактивное чтение, Чтение вслух, начальная школа.

MODERN METHODS OF TEACHING WRITING AND READING AT ELEMENTARY SCHOOL

*Salgaraeva G.I.
Turanova A.K.
Turdali M.B.
Tilepbergenova G.K.*

In the article modern methods of teaching writing and reading to elementary school students are considered. Since teaching writing and reading is an important part of the education system, the use of innovative methods can increase the interest of students and facilitate the learning process. The article analyzes methods of game teaching, use of interactive reading, reading aloud, word games, development of writing skills. These methods were aimed at effectively building students' writing and reading skills.

Keywords: subscription, reading, modern methods, game, interactive reading, Read Aloud, elementary school.

REFERENCES

1. On Approval of State Compulsory Education Standards for All Levels of Education. Available at: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1800017669>
2. Curriculum Programs. Available at: <https://uba.edu.kz/qaz/metodology/4>
3. Unified National Testing. Available at: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1700015173>
4. List of Textbooks and Teaching Materials. Available at: <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/V2100023539>
5. International Standards and Documents PISA, TIMSS. Available at: https://taldau.edu.kz/storage/app/media/PISA/%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%B5_2013_%D0%BA%D0%B0%D0%B7.pdf
6. Britton J. The Role of Writing in Learning. – Portsmouth, NH: Heinemann, 1989. – 148 p.
7. Vygotsky L.S. Pedagogical Psychology. – Moscow: Gosizdat, 1926. – 416 p.